

Nytt om Oscar Wilde

Oscar Wilde och Alfred Douglas (1894).

DEN TIONDE MARKISEN av Queensberry har utgivit en Wildebiografi (*Oscar Wilde and the Black Douglas*, Hutchinson and Co, 20 sh.). Som levnadsteckning är boken under all kritik, med sin slappa redogörelse för händelser och förhållanden som redan skildrats av andra och vida bättre författare. På några punkter innehåller emellertid skriften nya och sensationella ting. Författaren är brorson till Alfred Douglas, vars förbindelse med Wilde ledde denne till tukthuset och som sedan under ett halvsekel gjorde sig känd dels genom olika versioner av denna förbindelse, dels genom ett antal utmärkta dikter (inte minst i nonsensgenren). Han — författaren — är alltså även sonson till den åttonde markisen av Queensberry, som genom sina förföljelser av Wilde framtvang de rättegångar vilka avgjorde Wildes öde. Som huvudman för ätten Douglas — med skotsk markistitel — har Queensberry haft tillgång till en del brev och andra handlingar rörande Wildes mellanhanden med farfadern och farbrodern. Det är dessa aktstycken som ger boken ett visst intresse.

Den åttonde markisen, känd inte bara genom sin roll i Wildes liv utan också som upphovsman till de s. k. Queensberryreglerna i boxning, har framställts som en ovanligt stor

lymmel. Omdömet jävas knappast av sonsonen, ehuru denne betonar att den gamle Queensberrys tarvlighet och elakhet i någon mån förklaras av att hans hustru och barn var sällsynt påfrestande. Queensberry, född år 1844, var vid 21 års ålder markis, stormrik och gift med en ovanligt vacker och intelligent kvinna; själv var han stolt över sin totala brist på intellektuella och konstnärliga intressen och koncentrerade sig alltmer på sport och personliga trakasserier. Då Wildeskandalen inträffade var makarna sedan

länge separerade, och mannens förbindelse med hustrun och sönerna inskränkte sig till utbetalande av underhållsbidrag under klagan och ovet; de många brev som citeras är mönster av dumhet och illvilja. Huruvida Queensberrys inskrändande i förhållandet mellan Wilde och Douglas var dikterat av moralisk indignation i mera egentlig mening eller av en hätskhet som draperade sig i dylik indignation är oklart. Säkert är att aktionen under några månader inför den stora brittiska publiken gjorde terroristen till en symbol för den kränkta faderskänslan och den gamla hederliga engelska moralen.

Alfred Douglas ter sig i brorsonens framställning som en värdig son till den åttonde markisen. Hans hållning mot Wilde var den bortskämda och lastbare ynglingens, med krav på ständiga nöjen och fester som ersättning för knappa sexuella favoriter. Wilde synes ha varit stolt över att ha en lord i stället för en ordinär gatpojke till älskare och kände en mera subtil än estetisk rysning inför ynglingens fräckhet. Bilden är högst osmaklig. — Även i denna bok finns dock många bevis på Wildes ömsinnet och djupt liggande generositet.

*

Ett högre syfte har en annan nyutkommen bok om Wilde (*The Paradox of Oscar Wilde*, The Macmillan Company, § 3: 50); författaren är George Woodcock, som tidigare skrivit en hygglig biografi över anarkisten (eller liberalen) William Godwin. Woodcocks arbete är ett energiskt och, såvitt jag vet, ensamtående försök att fastställa och analysera Wildes älskadning och inställa den i dess idehistoriska sammanhang.

Till dem som litterärt påverkat Wilde hör enligt Woodcock en avlägsen släkting, Charles Maturin, som i början av 1800-talet var känd som skräckromantisk författare och högt skattades av bland andra Hugo, Poe och Baudelaire. I Dorian Grays porträtt röjes direkta och påtagliga inflytelser från Balzac och Huysmans, men än mera från Maturin, vars mest berömda roman, "Melmoth the Wanderer", i viktiga hänseenden tjänat som förebild. Liksom Dorian Gray blir Melmoth gammal utan att åldras, trots äventyr och utsvävningar, till dess han plötsligt förvandlas från charmör och mondan övermänniska till en av trötthet och laster märkt gubbe. Ett tecken på att Wilde var starkt medveten om dessa relationer är att han efter fängelsetiden kallade sig Melmoth.

Wilde framstår i flertalet levnadsteckningar och i sina mest lästa böcker främst som professionellt kvickhuvud och programmatisk vivör, med "självförverkligande" i form av personliga sensationer som riktlinje — en mindre renässansgestalt inramad i viktoriansk borgerlighet. Draget av bohém och (genom en olyckshändelse misslyckad) livskonstnär har ställt Wildes sociala och överhuvud ideella intressen i skuggan. Woodcock framhäver dessa senare. Han erinrar om den lilla socialistiska programskriften (*The Soul of Man under Socialism*), om Wildes praktiska insatser för reformer av fångvården och om det hat mot förtryck, orättvisor och våld som många gånger flammade upp i Wildes liv och författarskap. Sålunda var Wilde en av de få

engelska författare som öppet protesterade mot de hårda domarna efter det s. k. anarkistdådet i Chicago 1886. Wilde blir enligt detta betraktelsesätt en representant för de strömningar — å ena sidan antipuritanism, å andra sidan social radikalism — som revolterade mot 1800-talets gammalliberala och i konventioner stelnade brittiska samhälle. Han förenade lärdomarna från renässansdyrkaren Walter Pater och den vaga socialism som förkunnades av Ruskin och Morris. Det bör påpekas att Wildes socialism — i motsats till läraren Ruskins — saknade alla

drag av reglementering och auktoritetsvälde.

Svagheter hos Wilde som ideolog och reformator är emellertid uppenbara. Woodcock skyller dem på en tveklöshet i Wildes personlighet, och ett sådant sätt att uttrycka saken kan måhända vara belysande. I varje fall var det något ytligt, inte sällan pjollrigt, över Wildes skrivelser om samhälle, politik och religion — utom i några saker som skrevs under och efter fängelseperioden, då Wilde åtminstone glimtvis synes ha ägt större realitetskänsla än i den världsliga framgångens tid.

HERBERT TINGSTEN